

Luis Olaetxea Ubiria

*Lesaka,
Nafarroa
(1930)*

Aurkibidea

Biografia

Lesakako Makukoborda baserrian jaioa. Zortzi senideren artean zazpigarrena. Baserriko lanak eta lantegikoak uztartu izan ditu. Bertsolaria da. Elkarrizketa egin zitzaionean ere bere jaiotetxean bizi zen.

Zintak

LES-003

- **Proiektua:** Bera eta Lesakako Ondarea, Jon Abril
- **Elkarrizketatzailea(k):** Abril, Jon

- **Data:** 2011-10-18
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Abril, Jon

LES-013

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-08-09
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

LES-014

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-08-09
- **Iraupena:** 61 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

LES-015

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-08-09
- **Iraupena:** 24 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

LES-016

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-08-09
- **Iraupena:** 48 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

Pasarteak

1. Neskazaharraren bertsoak

- **Erref:** LES-013/002
- **Iraupena:** 0:05:17. **Hasi:** 00:00:29. **Bukatu:** 00:05:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Neskazaharraren bertsoak kantatzen ditu: "Bertsoak jarri dizkiat neure buruari, nahigabeak badauzkat barrenean ugari, mutil gustukorikan ez delakoz ageri..."

2. Dotea eta etxeko partea

- **Erref:** LES-013/003
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:05:46. **Bukatu:** 00:06:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Etxaldekoek, ezkontzen zirenean, dotea (dirua) eman behar zieten beste etxaldeko senideei. Etxeko partea zer zen azaltzen du: etxearekin gelditzen zenak, senide ezkongabeak asistitu behar zituen, haien kargu egin behar zuen.

3. Sunbildar bati paratutako bertsoak

- **Erref:** LES-013/004
- **Iraupena:** 0:09:28. **Hasi:** 00:06:53. **Bukatu:** 00:16:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Duela hirurogei bat urte herriko etxean kantatu zituen bertsoekin (Pablo Iantzi sunbildarrari paratutakoak) irabazi zuen lehiaketa: "Bertso berriak jartzeko orain hartu det idea, iruditzen zait bai daukadala nahiko arrazoibidea..."

4. Bertsoak. Baserritarraren emaztegaia gozogilearekin ezkondu

- **Erref:** LES-013/005
- **Iraupena:** 0:04:33. **Hasi:** 00:16:21. **Bukatu:** 00:20:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Mendian lanean ari zirela, kantatzen aritzen ziren; orduan ikasitako bertso batzuk kantatzen ditu. Baserritarraren emaztegaia gozogilearekin ezkondu zen: "Bertso batzuekin finitzeko hartu det pentsamentua, behar bezela hoién jartzeko baldin banu talentua..."

5. Bertsoak. Haserretutako ezkongaiak

- **Erref:** LES-013/007
- **Iraupena:** 0:07:10. **Hasi:** 00:21:48. **Bukatu:** 00:28:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Haserretutako ezkongaien bertsoak kantatzen ditu: "Farrai eragin behar du asko gure ezkontza galduak, nerure andregai Martarengatik dira horrelako kontuak..."

6. Bertsoak erosi. Bertsoan aritzeko ohitura

- **Erref:** LES-013/008

- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:28:58. **Bukatu:** 00:30:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lehen bertsoak saltzen zituen gizon besamotz bat etortzen zen herrira; hari erosten zizkion paperak. Bertsotan aritzeko ohitura izugarria zegoen; ostatutan biltzen ziren koadrilak eta kantari aritzen ziren. Batek kantatzen zuen bitartean, ostatuan zeuden lagun guztiek isil-isilik aditzen zuten. Gauza polita zen, orain dena aldatu da. Bere aitatzik erraten zion bezala, bizitzeko umorea behar da.

7. Multa, bertsotan aritzeagatik

- **Erref:** LES-013/009
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:30:46. **Bukatu:** 00:31:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Frankistek hamar duroko multa jartzen zieten bertsotan aritzen zirenei.

8. Beste herritara bertsoak kantatzera

- **Erref:** LES-013/010
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:31:56. **Bukatu:** 00:32:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Beste herritara joaten ziren bertsoak kantatzera; lehiaketetara eta inauterietara joaten ziren, besteak beste. Inauterietan bost edo sei saio egiten zituzten eta ederki jaten zuten. Bazkari eta afari horietan gauza anitz ikasten zituzten, pixka bat edan ondoren apezek, udalekoek eta maisuek kontatzen zutenarekin.

9. Anekdotak. Eratsungo apezaren kontrako bertsoak

- **Erref:** LES-013/011
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:32:47. **Bukatu:** 00:33:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Eratsunera bi lagunekin joan zeneko anekdota kontatzen du. Mezara joan eta, ateratzerakoan, bi anaiak apezaren kontra hasi ziren.

10. Egoeraren arabera bertsoak bota behar dira

- **Erref:** LES-013/012
- **Iraupena:** 0:04:01. **Hasi:** 00:33:59. **Bukatu:** 00:38:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Jakin behar da non eta zer bota; tokia eta egoeraren arabera bertsoak bota behar dira. Anekdotak bat kontatzen du: San Juan egunean, Igantzira joan ziren eta, apaizak eskatuta, bertako urari buruz bertso batzuk bota zituen eta beste batek gaizki erantzun zion.

11. Santa Barbararen bertsoak 1

- **Erref:** LES-013/014
- **Iraupena:** 0:06:08. **Hasi:** 00:38:17. **Bukatu:** 00:44:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Santa Barbararen bizitzari buruzko bertsoak kantatzen ditu: "Santa Barbara zure bizitza kantatu behar det zabaldu, argitasun bat memoriara nahi badidazu bialdu..."

12. Santa Barbararen bertsoak 2

- **Erref:** LES-013/016
- **Iraupena:** 0:06:36. **Hasi:** 00:44:58. **Bukatu:** 00:51:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Santa Barbararen bizitzari buruzko bertsoen jarraipena.

13. Santa Barbarari errezatu

- **Erref:** LES-013/017
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:51:34. **Bukatu:** 00:53:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Tximistak hasten zirenean, bere amak erramu bedeinkatua erre, kandela bedeinkatua piztu eta Santa Barbarari errezatzen zion. Duela urte asko, apezari eta herriko beste bati mendian gertatutakoa kontatzen du: erauntsia heldu zelarik arbola baten azpian jarri ziren eta Santa Barbarari otoitz egin zioten; bada handik alde egin zutenean, tximista bat erori zen zuhaitz horretan. Etxeko atean eta autoan ere jartzen dira erramu bedeinkatuak.

14. Tximistekin ezbeharrak

- **Erref:** LES-013/018
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:53:51. **Bukatu:** 00:55:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Behin bere etxean tximista bat sartu zen eta anaiari min egin zion. Beste batean, kalean tximista erori eta bost metrora bota zion

15. Adan eta Evaren bertsoak

- **Erref:** LES-013/020
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:55:53. **Bukatu:** 00:59:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Jainkoa eta kreazioari buruzko bertsoak kantatzen ditu, Adan eta Evaren bertsoak: "Denbora, leku, zeru ta lurra, izar, laino (?), argi (?), eguzkiak..."

16. Linboa eta purgatorioa

- **Erref:** LES-013/021
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:59:43. **Bukatu:** 01:01:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bataiatu gabeko haurrak hiltzen zirenean, linbora joaten zirela erraten zuten. Purgatoriora bekatu benialak zituztenak joaten ziren hiltzerakoan, han pagatu eta gero zerura joaten ahal ziren.

17. Ordurik gabe, lasai bizi

- **Erref:** LES-014/002
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:01:02. **Bukatu:** 00:02:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Ez zuten erlojurik eta, ordurik gabe, lasai bizi ziren. Itzalaren arabera jakiten zuten zer ordu zen. Lehen ordua ez zen kanbiatzen.

18. Kontrabandoa

- **Erref:** LES-014/004
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:02:41. **Bukatu:** 00:05:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lehenbiziko paketea 14 urtetan eraman zuen. Guardia zibilak atera ziren eta anaia kartzelara eraman zuten.

19. Anaia gerrara. Izeba moja

- **Erref:** LES-014/005
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 00:05:31. **Bukatu:** 00:08:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Anaia gerrara eraman zuten eta han gertatutakoa azaltzen du. Izeba moja joan zen behartuta eta han maitemindu zen.

20. Apezak Lesakako 30 lagun salbatu zituen 1

- **Erref:** LES-014/006
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:08:37. **Bukatu:** 00:10:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lesakatik 30 lagun eraman zituzten fusilatzerara. Apez batek bertan hiltzeko erran zien soldaduei, Iruñera eraman beharrean. Beste apez batek, berriz, bera hiltzeko lehenengo erran zien, bekaturik ez zutela, eta denak libratu zituzten. "Apez guztiak ez dira berdinak".

21. Fusilamenduak 1

- **Erref:** LES-014/008
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:11:08. **Bukatu:** 00:14:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Besteak beste, Oiartzun eta Iturenetik ekarri zuten jendea kamioi batean eta fusilatu. Oiartzungo batek, hainbat pentsonen izenak eman zituen eta gero fusilatuak izan ziren; bere semea (apeza zena) nola enteratu zen azaltzen du. Ez pagatzeagatik (adibidez musean galduta) salatzen zuten jendea. Erreterian gertatutako beste istorioa kontatzen du, bati hilko zutela erran zioten. Lesakako Inaxio izeneko gizon bat ere fusilatu zuten, hegazkinei seinaleak egiten zizkielakoan, soroan arropa jartzen zuelako usaia emateko.

22. Eskola

- **Erref:** LES-014/010
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:16:21. **Bukatu:** 00:17:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Baserritarrak eskolara gutxi joaten ziren, baserriko lanetan lagundu behar zutelako, eta atzeratzen ziren. "Caseros tontos" erraten zieten. Maisuak herrikoei ematen zien lehentasuna

23. Soldutza. Euskaldunak ongi ikusiak

- **Erref:** LES-014/011
- **Iraupena:** 0:05:36. **Hasi:** 00:17:33. **Bukatu:** 00:23:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Soldadu denboran segituan ikasi zuen teorikoa eta beste euskaldunei irakasten paratu zuten. Garai hartan euskaldunak ongi ikusiak ziren. Kapitanarekin ongi moldatzen zen; kapitanak bazekien bera kontrabandoan aritzen zela. Izan ere, kapitana bera kontrandisten kide izaten zen.

24. “Ejercicios” eta misioak

- **Erref:** LES-014/013
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:24:14. **Bukatu:** 00:26:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

“Ejercicios” urtero izaten ziren, Bazkoz egiteko. Misioak, berriz, hiru urtetik izaten ziren; oihuak botatzen zituzten pulpitutik eta jendea ikaratzen zen.

25. Bazkoz egitea

- **Erref:** LES-014/015
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:29:21. **Bukatu:** 00:30:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Bazkoz egitea zer zen azaltzen du: apezarengana joan behar zenuen eta dotrina esan, berak txartel bat emateko. Gero, aldarean, komulgatzerakoan, saski bat pasatzen zuten txartelak hartzeko. Txartelak bakoitzaren sinadura zuenez, nor komulgatzen zen eta nor ez ikusten zuten.

26. Ama ezkongabeak

- **Erref:** LES-014/016
- **Iraupena:** 0:00:25. **Hasi:** 00:30:32. **Bukatu:** 00:30:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Ezkondurik ama izandakoak, ez ziren aldarearen parean ezkontzen, bazterrean baizik. Umea izan eta ez ziren urte batez etxetik ateratzen.

27. Aparte lurperatu

- **Erref:** LES-014/017
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:30:57. **Bukatu:** 00:31:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Urkatzen zirenak edota Bazkoz egiten ez zutenak aparte lurperatzen zituzten; ez zituzten lur sakratuan lurperatzen.

28. Hilabetero konfesatu. Apez xelebrea

- **Erref:** LES-014/019
- **Iraupena:** 0:06:18. **Hasi:** 00:31:48. **Bukatu:** 00:38:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Apezarengana konfesatzera joan behar zuten hilabetero. Belarritik tiratzen zuen musu eman zenuela erranez gero. Neska bati erran zion bizkarrean laztantzen ez uzteko, “hori peligroso da, katuei ere eskua bizkarretik pasatuta, buztana goiti egiten dute”. Bikote bat muxuka ikusi zuela-eta, zera erran omen zuen: “nik erran edo ez erran, igual da, el que pueda, pueda, cartucho al cañón”. Saldiskoa zen apeza. Beste xelebrequeriak kontatzen ditu: guardiei erran ziena eta San Anton mutilzaharren istorioa. Baratzeko ataka lapurtu ziotenean sermoian erran zuena: “errobati mi atacatis sea condenatis; horrek erran nahi du gure baratzeko ataka ebatsi duena kondenatuko dela”. “Marimachos, ez arra eta ez emea”.

29. Mezara joan

- **Erref:** LES-014/020
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:38:06. **Bukatu:** 00:39:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lehen jende guztia joaten zen mezara. Hiru meza izaten ziren eta hirutan eliza betetzen zen. Emakumeek mantelina eraman behar zuten komulgatzera joateko. Apezak neska bati kendu zion mantelina, sobera gora zeramalako.

30. Mutilekin dantzatzea debekatuta

- **Erref:** LES-014/021
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:39:58. **Bukatu:** 00:41:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Mutilekin dantzan aritzeagatik, Mariaren Alabatik bota zuten neska bat eta medaila kendu zioten.

31. Inauteriak

- **Erref:** LES-014/022
- **Iraupena:** 0:04:36. **Hasi:** 00:41:23. **Bukatu:** 00:45:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Baserrietan arrautzak biltzen zituzten inauterietan. Debekatu zituzten inauteriak. Guardia Zibilari baimena eskatu zioten plazan akordeoia jotzeko, baina ez zien eman, “ezta 100 dozena arrautza emanda ere”; ostatuan ibiltzeko bakarrik zuten baimena. Puska biltzera joaten zirela nola janzten

ziren: blusa, lastozko kapela, abarkak eta txapinak. Arrautzak, xingarra eta lukainka ematen zizkieten baserrietan. Gerra aurretik baziren zaku-zaharrak , gero galarazi zituzten eta Franco hiltzean hasi ziren berriz.

32. Alkateari bertsoa

- **Erref:** LES-014/023
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:45:59. **Bukatu:** 00:48:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Alkateari bertsoa bota zion: "Begi gorri bat degu herriko alkate, horrek egiten degu makin bat kalte...". Hamar duroko multa jar riko ziola erran zion, baina, aita laguna zuenez, libratu zen. Ostatuan irrintzi egiteagatik multa eman zuen alkateak.

33. Gabon-gaua. Olentzero

- **Erref:** LES-014/024
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:48:09. **Bukatu:** 00:50:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Gabon-gauan mutilak Olentzerorekin ibiltzen ziren, sosa biltzen, eta neskak jaiotzarekin. Olentzeroren panpina nola egiten zuten azaltzen du; kuadrilaka ibiltzen ziren auzoan barrena. "Olentzero buru handia..." kantatzen zuten.

34. Urtezahar-gaua. "Dios te salve"

- **Erref:** LES-014/025
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:50:22. **Bukatu:** 00:53:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Urtezahar-gauan, "Dios te salve" egiten zuten. Kanta abesten du. Sosa biltzen zuten. Etxekoandre batek kaskoan jo zion, ustez aurretik pasatako taldekoa zela; izan ere, hoiek honako hau kantatu zioten: "...etxe hontako etxekoandrea, kantaroa kakaz betia".

35. Herrien fama

- **Erref:** LES-014/027
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:53:37. **Bukatu:** 00:54:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Herrien fama: aranztarrak, harrikalariak; beratarrak, "burlosoak" .

36. Bedeinkazioak eta errogatibak

- **Erref:** LES-014/029
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:54:24. **Bukatu:** 00:55:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Apezek landak bedeinkatzen zituzten. Euria egiteko errogatibak egiten ziren eta San Migel ekarri.

37. Mezak atera, arimak uxatzeko

- **Erref:** LES-014/030
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:55:54. **Bukatu:** 00:57:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Zerbait arraro sumatzen zela, sorginak edo arimak zirela-edo, mezak ateratzen ziren, arimak uxatzeko. Gizon bati hilda zegoen aita atera omen zitzaion, purgatorioan zelako; meza atera eta ez zen gehiago agertu.

38. Mamurra

- **Erref:** LES-014/031
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:57:02. **Bukatu:** 00:57:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Gizon bati itzal arraro bat jarraitzen zion, buru gainean zegoen mamur batek egiten zuena, hain zuzen.

39. Sorginak

- **Erref:** LES-014/032
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:57:47. **Bukatu:** 01:00:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Animaliak mugitzen ez zirelarik, sorginak zirela erraten zuten lehengo zaharrek, parte txarrekoak zirela. Leku jakin batzuetan, ematen zituzten parte txarrekoak sorginek. Istorio bat kontatzen du: gizon bat zubia egiten ari zen, baina ezin zuen bukatu, azkeneko harria erortzen zitzaiolako; infernuko deabrua agertu zitzaion eta erran zion oilarrak kukurruko egin orduko amaituko zuela. Andre batek arazoa konpondu zuen, oilategian zera esanda: "martxoko oilar gorria, badun gabaren erdia, jo zak jo behar badun".

40. Hilzorian

- **Erref:** LES-015/002
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:00:16. **Bukatu:** 00:00:59

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Andre bat ohatzean hilzorian zen. “Zer moduz?” aditu behar zuen hiltzeko.

41. Sorginkeria pasatu

- **Erref:** LES-015/003
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:00:59. **Bukatu:** 00:01:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Sorginak hiltzeko sorginkeria pasatu behar zuen. Sorgin batek behiari pasatu zion.

42. Katu beltza sorgina zen

- **Erref:** LES-015/004
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:01:38. **Bukatu:** 00:02:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Katu beltza sorgina zen. Katu beltza joan, jo eta bertze etxeko atsoa eritu zen.

43. Zer erran sorginak agertzean

- **Erref:** LES-015/005
- **Iraupena:** 0:00:17. **Hasi:** 00:02:18. **Bukatu:** 00:02:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Zerbait arraro sumatzen zutela, zer erraten zuten azaltzen du: “onazkoa bahaiz mintza hadi, txarrazkoa bahaiz, honda hadi”.

44. Sorginek atea estutu

- **Erref:** LES-015/007
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:02:53. **Bukatu:** 00:04:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Sorginek atea estutzen zuten eta defuntua ezin zen atetik pasa. Hori ez gertatzeko, limosna emateko atea ireki behar zen, ez zen ate gainetik eman behar.

45. Erreguak egin. Mezak atera

- **Erref:** LES-015/008

- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:04:01. **Bukatu:** 00:07:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Erreguak egiten ziren eta kandelak paratu. Soldatu bati gertatutakoa azaltzen du. San Antoniori eskaerak egiten zizkioten: adibidez, gizon baten behiak maldatik behera erortzear zeudela, gizonak San Antoniori behiak geldiarazteko erregutu zion eta, hala egiten bazuen, urtero meza atera eta kandela piztuko ziola agindu zion. Berari gertatutakoa: behi bat eritu zitzaion eta meza eskaintzera joan ondoren, sendatu zen. Ordutik egunero errezatzen dio San Antoniori. Txabola batean argia bueltaka ari zela-eta, izututa meza atera zuten eta akitu zen.

46. Sorginek animalien forma hartu

- **Erref:** LES-015/009
- **Iraupena:** 0:00:14. **Hasi:** 00:07:56. **Bukatu:** 00:08:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Sorginek animalien forma hartzen zutela erraten zen.

47. Lamiak

- **Erref:** LES-015/010
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:08:10. **Bukatu:** 00:11:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lami zuloak badira. Lami zulo handi bat dago komentutik hurbil. Lamiak pertsonen modukoak omen ziren; ile handia zuten eta solas egiten zuten. Berrotan esnea edaten zuten. Behin puzkerra bota, tupinak buelta eman eta ipurdia erre zuen; “neronek nere buru” egin zuela erran zuen. Norbaitek zerbait egiten bazien, hiltzen zuten, baina haiek haien buruari eginez gero, ez zen ezer gertatzen.

48. Erremedioak. Kolesterolarentzat

- **Erref:** LES-015/012
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:11:30. **Bukatu:** 00:13:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Kolesterolarentzat, tipularen ura edan behar da zortzi egunez, baraurik.

49. Erremedioak. Giltzurrunak garbitzeko

- **Erref:** LES-015/013
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 00:13:16. **Bukatu:** 00:15:59

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Giltzurrunak garbitzeko, belar baten hostoak egosi eta ateratzen den ura egunean lau aldiz hartu behar da, hamar bat egunez.

50. Erremedioak. Tentsioa jaisteko

- **Erref:** LES-015/015
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:14:59. **Bukatu:** 00:16:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Tentsioa jaisteko osinen zainak hiru egunez baraurik

51. Erremedioak. Hazizurrientzat

- **Erref:** LES-015/017
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:16:36. **Bukatu:** 00:17:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Hazizurrientzat ardi ilea zintzurrean paratu behar da.

52. Erremedioak eta sinesmenak. Sugeen ausikientzat eta kalitxentzat

- **Erref:** LES-015/018
- **Iraupena:** 0:04:51. **Hasi:** 00:17:06. **Bukatu:** 00:21:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Sugeen ausikientzat errezo bat izaten zen; andreek egiten zuten (Lesakan bi emakumek egiten zuten). Kalitxentzat errezoa, berriz, gizonak egiten zuten: aitagurea aldrebez errazatzen omen zuten; txapela kendu eta gurutzea ere egiten zuten. Azienden kalitxak kentzeko, apo bat bote batean sartzen zuten. Kopetan minbizia zuen gizon bati apoa paratu zioten gainean eta sendatu omen zen. Kalitxak eta granoak sendatzeko, San Juango iturrian garbitu, ermitan limosna eman edota bertan hartutako bederatzi hostorekin gurutzea egin behar zen.

53. Mando tratuak

- **Erref:** LES-015/019
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:21:57. **Bukatu:** 00:23:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Inaxio Legasa ezkontza tratuak (mando tratuak) egiten aritzen zen Lesakan. Arropa saltzailea zen. Hasieran 100 duro kobratzen zituen eta, gero, 600 pezeta (denbora hartan behi bat erosten ahal zen diru horrekin). Merkatuetan ere egiten ziren mando tratuak, gurasoek beraiek egiten zituzten askotan.

54. Apezak Lesakako 30 lagun salbatu zituen 2

- **Erref:** LES-016/001
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:00:01. **Bukatu:** 00:01:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lesakatik 30 lagun eraman zituzten fusilatzerara. Belatera iritsi zirenean, apez batek bertan hiltzeko erran zion kapitainari, baina honek Iruñera eramateko agindua zuela erantzun zion. Biharamunean, Lesakako bikarioa Iruñera joan zen; berak baino kulpa gehiago ez zutela eta lehenbiziko bera hiltzeko erran zien. Azkenean, denak libratu zituzten.

55. Fusilamenduak 2. Frantziara alde egin. Salaketak

- **Erref:** LES-016/002
- **Iraupena:** 0:04:34. **Hasi:** 00:01:05. **Bukatu:** 00:05:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lesakako Inaxio izeneko gizon bat fusilatu zuten, hegazkinei seinaleak egiten zizkielakoan, soroan arropa jartzen zuelako usaina emateko. Jende asko Frantziara alde egin behar izan zuen. Errepublikazale edo abertzalea izatea "delitua" zen. Oiartzungo Goñi batek, inbidiaz edo dirua zor zielako salatzen zuen jendea eta gero fusilatzen zituzten. Erreterian gertatutakoa azaltzen du.

56. Bertsoak. Ameriketara artzain joandakoak 1

- **Erref:** LES-016/004
- **Iraupena:** 0:04:35. **Hasi:** 00:08:45. **Bukatu:** 00:13:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Pablo lantzik paratutako bertsoak: "Hitz neurtu berri batzuek Amerikera Euskadi aldetik, Naparrurako herri bat Lesaka izena duen batetik...". Lehenengo zatia.

57. Bertsoak. Ameriketara artzain joandakoak 2

- **Erref:** LES-016/005
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:13:20. **Bukatu:** 00:14:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Pablo Iantzik paratutako bertsoak: "Hitz neurtu berri batzuek Amerikera Euskadi aldetik, Naparrurako herri bat Lesaka izena duen batetik...". Bigarren zatia.

58. Bertsoak. Ameriketara joan aurreko agurra

- **Erref:** LES-016/006
- **Iraupena:** 0:06:00. **Hasi:** 00:14:59. **Bukatu:** 00:20:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Bertsoak. Xalbador Etxarteren agurra Ameriketara joan aurretik: "Kantuz egin bihar det nere despedida banoialakoz guztiz urrungo tokira..."

59. Bertsoak . Bekaizkeriaren kontra

- **Erref:** LES-016/007
- **Iraupena:** 0:03:51. **Hasi:** 00:20:59. **Bukatu:** 00:24:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Bekaizkeriaren kontrako bertsoak: "Landaretxotan kaltegarri da itzal gaiztozko belarra, beste guztiek galdu baino lehen dago atera beharra..."

60. Bertsoak. Emakumeen egoeraren aldaketa

- **Erref:** LES-016/008
- **Iraupena:** 0:04:34. **Hasi:** 00:24:50. **Bukatu:** 00:29:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Emakumeen egoeraren aldaketari buruzko bertsoak: "Ai maite dela aiton batekin sarritan ditu tratuak, laurogei urte ditu oraintxe berengan egin dugu tratuak..."

61. Bertsoak. Semea hiltorian

- **Erref:** LES-016/009
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:29:24. **Bukatu:** 00:31:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Semea hiltorian dela, sentimenduzko bertsoak: "Lagundurikan danoi gugatik hil zana, seme hazi zaitugu aitag eta amak..."

62. Bertsoak. Retegi txapeldun

- **Erref:** LES-016/011

- **Iraupena:** 0:07:17. **Hasi:** 00:32:53. **Bukatu:** 00:40:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Berak Retegiri paratu zizkion bertsoak: “Hirugarren urtia Retegi txapeldun, Retegi txapeldun, hoberikan ez dala guk esan dezagun...”

63. Latasa eta “Luxia” aizkolariak

- **Erref:** LES-016/013
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:40:37. **Bukatu:** 00:43:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Latasa eta “Luxia” aizkolarien arteko apostuari buruz mintzatzen da. Lehengo aizkolariak ez ziren orain bezala entrenatzen.

64. Euskararen ezberdintasunak

- **Erref:** LES-016/015
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:45:17. **Bukatu:** 00:47:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bortzirietako herri bakoitzeko euskara ezberdina dela azaltzen du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-07-07

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com